

Instytut Pamięci Narodowej - Archiwum

<https://archiwum.ipn.gov.pl/pl/upamietnianie/dekomunizacja/zmiany-nazw-ulic/nazwy-ulic/nazwy-do-zmiany/39392,ul-Pestkowskiego-Stanislawa.html>
25.03.2026, 03:22

ul. Pestkowskiego Stanisława

*W ocenie Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu nazwa powyższa **powinna zostać zmieniona** jako wypełniająca normę art. 1 Ustawy o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej (Dz.U. RP z 2016 r. poz. 744).*

Stanisław Pestkowski (1882-1937) - działacz bolszewicki, sowiecki wysoki urzędnik państwowy i dyplomata, występujący pod pseudonimami: Andrzej, Filip Borowski, Andrzej Wolski, D. Ortega, Banderas. Zastępca komisarza w Komisariacie Ludowym do Spraw Narodowości. Uczestnik wojny przeciw Polsce w roli naczelnika Wydziału Politycznego Frontu Zachodniego Armii Czerwonej.

Urodzony 3 XII 1882 r. w Kiełczygłowie w powiecie wieluńskim, syn Stanisława i Karoliny.

W 1902 r. został działaczem SDKPiL pod pseudonimem „Andrzej”, wcześniej był członkiem PPS, założył w partii kółko robotnicze, z którym przeszedł do SDKPiL. Znany ze swojej działalności w SDKPiL co najmniej od 1904 r., został aresztowany w Łodzi i osadzony w X Pawilonie Cytadeli Warszawskiej, zwolniony w sierpniu 1904 r. za kaucją. Działał dalej jako funkcjonariusz Zarządu Głównego SDKPiL i kierownik wielu organizacji terenowych, pracował w Komitecie Częstochowskim i Łódzkim SDKPiL, w październiku 1905 r. kierował z ramienia SDKPiL powszechnym strajkiem politycznym w Kaliszu. Stał na czele Komitetu SDKPiL Zagłębia Dąbrowskiego. W okresie VII-VIII 1906 r. kierował warszawską drużyną bojową SDKPiL. Aresztowany 27 IX 1906 r. i skazany 30 VIII 1907 r. przez warszawski Okręgowy Sąd Wojenny na 4 lata katorgi. Zwolniony w 1911 r. i skierowany na przymusowe osiedlenie do powiatu wiercholeńskiego w guberni irkuckiej.

Już wtedy utrzymywał kontakty z bolszewikami, którzy przesyłali mu pismo „Prawda”. Ponownie uwięziony w 1912 r., po ok. roku podjął udaną próbę ucieczki.

W końcu 1913 r. przyjechał do Krakowa, gdzie poznał W. Lenina. W 1914 r. przeniósł się do Belgii. Po wybuchu I wojny światowej aresztowany i oddany pod nadzór policji, zbiegł do Londynu. Należał do londyńskiej grupy Socjaldemokratycznej Partii Robotniczej Rosji (bolszewików) – SDPRR(b), jednocześnie działał w Brytyjskiej Partii Socjalistycznej. Od 1916 r. reprezentował bolszewików w tzw. komisji do walki o prawa dla emigrantów politycznych.

Po rewolucji lutowej w Rosji, w czerwcu 1917 r. przybył do Piotrogradu i działał w szeregach partii bolszewickiej, m.in. był członkiem sekcji propagandowo-agitacyjnej Komitetu Piotrogradzkiego SDPRR (b) i kierownikiem dzielnicowej szkoły agitatorów. Był sekretarzem bolszewickiej frakcji Piotrogradzkiej Rady Delegatów Robotniczych i Żołnierskich (RDRIŻ).

Od sierpnia 1917 r. pracował w Sekretariacie KC SDPRR(b). Po stronie bolszewików brał udział w walkach rewolucyjnych.

W listopadzie 1917 r. został powołany na dyrektora Banku Państwa, został też powołany do organizowania Komisariatu Ludowego do Spraw Narodowości, w którym następnie był zastępcą komisarza ludowego (odpowiednik wiceministra w rządzie). Od 1917 do 1921 r. był wybierany na zastępcę członka Ogólnorosyjskiego Centralnego Komitetu Wykonawczego Rad Delegatów Robotniczych i Żołnierskich. Jako działacz bolszewicki był organizatorem i przewodniczącym I Międzynarodowej Konferencji Partii i Organizacji Komunistycznych Krajów Okupowanych, zwołanej w Moskwie 19–24 X 1918 r.

W 1919 r. przybył do zajętego przez Sowietów Wilna jako pełnomocnik Rady Komisarzy Ludowych Rosyjskiej Federacyjnej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej (RFSRR) do narad w sprawie utworzenia Litewsko-Białoruskiej Republiki Radzieckiej. Uczestniczył w obradach CKW grup Komunistycznej Partii Robotniczej Polski w Rosji.

W czerwcu 1919 r. został skierowany przez Lenina na stanowisko przewodniczącego Komitetu Rewolucyjnego do Spraw Administracji Krajem Kirgiskim.

W czasie wojny polsko-bolszewickiej, od VI 1920 do IV 1921 r. był naczelnikiem Wydziału Politycznego Frontu Zachodniego Armii Czerwonej, czyli osobą odpowiedzialną za szkolenie i nadzór ideologiczny nad żołnierzami Armii Czerwonej walczącymi przeciw Polsce.

Po traktacie ryskim został przewodniczącym strony sowieckiej dla ustalenia przebiegu granicy z Polską. Jednocześnie przewodniczył komisji propagandy tzw. Biura Polskiego KC Rosyjskiej Partii Komunistycznej (bolszewików) – RKP(b). Uczestniczył w kongresach Międzynarodówki Komunistycznej. W l. 1924–26 pełnił funkcję dyplomaty sowieckiego w Meksyku. Działał w KW i KC Międzynarodowej Organizacji Pomocy Rewolucjonistom (MOPR) w Związku Radzieckim. Był wykładowcą w Międzynarodowej Szkole Leninowskiej w Moskwie, kierował działem w Muzeum Lenina.

Mimo zasług dla sowieckiego totalitaryzmu jako jeden z czołowych działaczy bolszewickich został w ramach wewnętrznych porachunków w partii i państwie sowieckim za czasów Stalina aresztowany przez NKWD 31 V 1937 r. i stracony.

(klgd)